

Handboek Schulden en inkomen

Verdieping sociale zekerheid

Bronnenboek

Odile Oort en Wijnand Prins

Serienummer:

Licentie: Voor het activeren van de licentie kijk op pagina 8 van dit boek.

Te activeren tot:

juridischjuist.info

Colofon

Uitgeverij: Edu'Actief b.v.
0522-235235
info@edu-actief.nl
www.edu-actief.nl

Auteurs: Odile Oort en Wijnand Prins

Titel: Handboek Schulden en inkomen, verdieping sociale zekerheid
ISBN: 978 90 3724 475 5
Eerste druk/eerste oplage

© Edu'Actief b.v. 2018

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprerecht (www.reprerecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in compilatiewerken op grond van artikel 16 Auteurswet kan men zich wenden tot de Stichting PRO (www.stichting-pro.nl).

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Door het gebruik van deze uitgave verklaart u kennis te hebben genomen van en akkoord te gaan met de specifieke productvoorwaarden en algemene voorwaarden van Edu'Actief, te vinden op www.edu-actief.nl.

Inhoud

Voorwoord	8
Thema 1 Maatschappelijke context	9
1. Geschiedenis	11
1.1 Inleiding	12
1.2 Vooraf aan de schuldhulpverlening	12
1.3 Ontstaan van de schuldhulpverlening	13
1.4 Samenleving versus schuldhulpverlening (context)	14
1.5 Begrip armoede en armoedegrens	15
1.6 Geschiedenis en waarde van geld	17
1.7 Toekomst	17
1.8 Kernbegrippen	18
1.9 Vragen en opdrachten	19
2. Inkomen	21
2.1 Inleiding	22
2.2 Wat is inkomen	22
2.3 Vormen van inkomen	23
2.4 Sociale zekerheid	24
2.5 Kernbegrippen	26
2.6 Vragen en opdrachten	27
3. Schulden	29
3.1 Inleiding	30
3.2 Wat zijn schulden?	30
3.3 Ontstaan van schulden	31
3.4 Soorten schulden	32
3.5 Schuldeisers	33
3.6 Kernbegrippen	34
3.7 Vragen en opdrachten	35
4. Kwetsbare groepen en schuldhulpverlening	37
4.1 Inleiding	38
4.2 Schulden en gedrag	38
4.3 Kwetsbare groepen	39
4.4 Gedrag, motivatie en vaardigheden	42
4.5 Het oplossen van schulden	43
4.6 Kernbegrippen	44
4.7 Vragen en opdrachten	45

Thema 2 Juridische zaken en schuldhulpverlening	47
5. Mogelijkheden voor (financiële) vertegenwoordiging	49
5.1 Inleiding	50
5.2 Handelingsbekwaamheid en wilsbekwaamheid	50
5.3 Machtiging	51
5.4 Zaakwaarneming	51
5.5 Hoe werkt dit in de praktijk?	52
5.6 Verantwoording	52
5.7 Kernbegrippen	53
5.8 Vragen en opdrachten	53
6. 6 Beschermingsmaatregelen	55
6.1 Inleiding	56
6.2 Curatele	56
6.3 Taken en bevoegdheden curator	57
6.4 Bewindvoering	58
6.5 Mentorschap	60
6.6 Aanvragen van de beschermingsmaatregelen	60
6.7 Benoeming en verantwoording	63
6.8 Rechtspositie	66
6.9 Documenten	67
6.10 Domicilie	67
6.11 Jurisprudentie	67
6.12 Klachten, toezicht	68
6.13 Kernbegrippen	68
6.14 Vragen en opdrachten	70
7. Incasso en beslaglegging	73
7.1 Inleiding	74
7.2 Incassoprocedures	74
7.3 Wettelijke beslaglegging	76
7.4 Beslagvormen	78
7.5 Bevoegdheden	79
7.6 Kernbegrippen	80
7.7 Vragen en opdrachten	81
8. Integrale schuldhulpverlening	83
8.1 Inleiding	84
8.2 Wat houdt integrale schuldhulpverlening in?	84
8.3 Hoe werkt integrale schuldhulpverlening?	85
8.4 Preventie	86
8.5 Voorlichting	87
8.6 Cursussen in budgettering	87
8.7 Nazorg	87
8.8 Kernbegrippen	89
8.9 Vragen en opdrachten	90

9.	De Wet gemeentelijke schuldhulpverlening	91
9.1	Inleiding	92
9.2	Wat houdt de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening in?	92
9.3	Wet op het financieel toezicht	94
9.4	Bestuursrecht	95
9.5	Kernbegrippen	95
9.6	Vragen en opdrachten	96
10.	De Faillissementswet en de Wet schuldsanering natuurlijke personen	99
10.1	Inleiding	100
10.2	De Faillissementswet	100
10.3	Wet schuldsanering natuurlijke personen	102
10.4	Hoe werkt de Wsnp?	103
10.5	Mislukt Wsnp-traject	104
10.6	Beëindiging van de Wsnp	104
10.7	Kernbegrippen	106
10.8	Vragen en opdrachten	106
	Thema 3 De Praktijk	108
11.	Basisbegrippen in de hulpverlening	109
11.1	Inleiding	110
11.2	Hulpverlening versus dienstverlening	110
11.3	Budgetbeheer, budgetadvisering en budgetbegeleiding	111
11.4	Kernbegrippen	113
11.5	Vragen en opdrachten	114
12.	Sociale kaart	115
12.1	Inleiding	116
12.2	Hulpverleners	116
12.3	Instanties voor inkomen en zorg	117
12.4	Instanties als het gaat om schulden	119
12.5	Brancheverenigingen en beroepsorganisaties	121
12.6	Kernbegrippen	122
12.7	Vragen en opdrachten	123
13.	De praktijk in beeld	125
13.1	Advisering en ondersteuning	126
13.2	Afspraken met de klant	127
13.3	Beroepshouding dienstverlener	128
13.4	Kwaliteit NEN 8048	128
13.5	Kernbegrippen	129
13.6	Vragen en opdrachten	129

14. Rapporteren en registreren	131
14.1 Inleiding	132
14.2 Wat is rapporteren?	132
14.3 Soorten rapportage	133
14.4 Hoe schrijf je een rapport	133
14.5 Registreren	134
14.6 Kernbegrippen	135
14.7 Vragen en opdrachten	136
15. Persoonsgegevens	137
15.1 Inleiding	138
15.2 Beginselen Algemene verordening gegevensbescherming	138
15.3 Kernbegrippen AVG	139
15.4 Beveiliging van persoonsgegevens	141
15.5 Het digitaal klantdossier	142
15.6 Het burgerservicenummer	142
15.7 Bureau Krediet Registratie	143
15.8 Kernbegrippen	144
15.9 Vragen en opdrachten	145
Inkomen en sociale zekerheid en zorg	146
16. Aanvullende inkomens mogelijkheden	147
16.1 Inleiding	148
16.2 Diverse belastingmaatregelen en -toeslagen	148
16.3 Voorlopige teruggave	150
16.4 Thuiswonende kinderen die extra zorg nodig hebben	150
16.5 Diverse andere mogelijkheden	151
16.6 Kernbegrippen	151
16.7 Vragen en opdrachten	152
17. Wet- en regelgeving Inkomen en zorg	155
17.1 Inleiding	156
17.2 Wet maatschappelijke ondersteuning 2015	156
17.3 Participatiewet	158
17.4 Bijzondere bijstand	158
17.5 Wet langdurige zorg	159
17.6 Wet arbeid en zorg	160
17.7 Kernbegrippen	160
17.8 Vragen en opdrachten	161
18. Inkomens en vermogens bestanddelen (ten aanzien van sociale zekerheid)	163
18.1 Inleiding	164
18.2 Loonstrookje	164
18.3 Uitkeringspecificaties	168
18.4 Kernbegrippen	169
18.5 Vragen en opdrachten	169

19.	Belasting	171
19.1	Inleiding	172
19.2	Directe belastingen en indirecte belastingen	172
19.3	Rijksbelasting	173
19.4	Gemeentelijke belastingen	173
19.5	Kernbegrippen	175
19.6	Vragen en opdrachten	175
20.	Dossier en informatiemanagement omgaan met brondocumenten en naslagwerken	177
20.1	Inleiding	178
20.2	Brondocumenten	178
20.3	Naslagwerken	179
20.4	Informatie en bijhouden veranderingen	180
20.5	Kernbegrippen	181
20.6	Vragen en opdrachten	181
21.	Index	183

Voorwoord

Het Handboek *Schulden en inkomen* is met deze druk uitgebreid met Verdieping sociale zekerheid. Verdieping sociale zekerheid is het keuzedeel waarin de schuldhulpverlening een prominente plek heeft opgenomen. Door de uitbreiding van het boek sluit het nog beter aan bij de praktijk en is schuldhulpverlening een onderdeel geworden van sociale zekerheid.

Het boek is geschreven voor leerlingen in het mbo-onderwijs, voor mensen die werken in de schuldhulpverlening en voor alle andere geïnteresseerden.

Omdat dit boek een verdieping van de sociale zekerheid is, gaan we ervan uit dat de basis van de sociale zekerheid bekend is. De basis van de kennis over sociale zekerheid is uitgebreid opgenomen in het boek *Handboek Schulden en inkomen* uit de methode Juridisch Juist. Als geheugens steuntje benoemen we nog wel een aantal basale zaken, maar we gaan niet in op alle wetgeving als het gaat om arbeid en sociale zekerheid. Wel ligt de nadruk op zorg en sociale zekerheid.

Als we spreken over schuldhulpverlening, dan vallen daar nogal wat zaken onder: alles wat met schulden te maken heeft, maar bijvoorbeeld ook preventie. Voorkomen is immers beter dan genezen. In dit boek hebben we daarom gekozen voor een opbouw die gericht is op de mogelijkheden en regels waarmee je als (schuldhulp)verlener te maken kunt krijgen.

We adviseren om naast dit boek het boek *Handboek Schulden en inkomen* als geheugensteuntje te gebruiken. Tijdens het examen mag de *kleine gids Sociale Zekerheid* gebruikt worden. We adviseren dit boekje ook tijdens de lessen te gebruiken zodat de studenten vertrouwd raken met het gebruik van dit naslagwerk.

Dit boek is opgezet in vier thema's:

I Schulden en hun maatschappelijke context

II Juridische zaken en schuldhulpverlening

III De praktijk

IV Inkomen, zorg en sociale zekerheid.

Voor het leesgemak maken wij door het hele boek heen gebruik van de hij-vorm. Het spreekt voor zich dat daarvoor ook de zij-vorm gelezen kan worden.

Odile Oort en Wijnand Prins

Maart 2018

Thema 1 Maatschappelijke context

OVER DIT THEMA

Dit eerste thema staat in het teken van de geschiedenis van de schuldhulpverlening, waarbij de tijdgeest een beeld geeft van de ontwikkelingen in de afgelopen eeuwen. ‘Echte’ schuldhulpverlening is pas later ontstaan. Het begrip schulden en het begrip inkomen en de achtergrond daarvan behandelen we in dit thema. De groepen die gevoeliger zouden kunnen zijn om in de problematische schulden te komen, worden hier ook besproken. Met de achtergronden en context in het achterhoofd zal de aankomende schuldhulpverlener in staat zijn om ook tijdens het werk het perspectief in het oog te houden.

A large teal circle is centered on the page, overlapping a dark blue horizontal band at the bottom. The text is centered within the circle.

HOOFDSTUK 1

Geschiedenis

Na dit hoofdstuk kun je:

- aangeven hoe er vroeger naar schulden gekeken werd
- aangeven hoe de ontwikkeling van hulpverlening is gegaan
- aangeven wat armoede betekent
- aangeven welke vormen van armoede er zijn
- aangeven wat het verschil is tussen een nachtwakersstaat en een verzorgingsstaat.

Casus

Jan Oudenhuis woont al zijn hele leven in de Zaanstreek en heeft sinds 1795 gewerkt bij houtzaagmolen De Arend. Sinds kort is hij arbeidsongeschikt. Als Jan vroeger geen werk had, betekende dat pure armoede voor hem, zijn vrouw en zes kinderen. Geen geld om aardappels, brood en melk te kopen. Hij moest dan naar de diaconie van de kerk gaan om met de pet in zijn hand hulp te vragen. Eén brood kreeg hij dan voor de hele week. Gelukkig is daar nu een verbetering in gekomen. In 1784 is de Maatschappij tot Nut van het Algemeen, kortweg 't Nut, opgericht. Daarin zit een steunfonds voor mensen die ziek zijn geworden en niet meer kunnen werken. Jan hoopt dat de plannen van 't Nut doorgaan om een school te openen waar hij zijn kinderen heen kan sturen. De enige grote wens die Jan heeft, is dat zijn kinderen naar school kunnen gaan en het beter zullen hebben dan hij en zijn vrouw. Jan heeft de verwerkelijking niet meer meegemaakt, maar zijn kinderen en kleinkinderen zijn naar school geweest, hebben boeken geleend bij de Nuts-leeszaal, gespaard bij de Nutsspaarbank, zich verzekerd bij de Nuts Verzekeringen en in de avond cursussen gevolgd bij de Nuts Volksuniversiteiten.

1.1

INLEIDING

Om een goed beeld te krijgen van de schuldhelpverlening, is het goed om te weten hoe de schuldhelpverlening is ontstaan. De maatschappelijke ontwikkelingen en het begrip geld spelen daarbij een belangrijke rol. Daarom geven we in dit hoofdstuk een korte geschiedenis om zo het ontstaan van de schuldhelpverlening beter te begrijpen.

1.2

VOORAF AAN DE SCHULDHELPVERLENING

De schuldhelpverlening zoals wij die nu kennen, bestaat nog niet zo lang. Wel zijn de wortels van de hulpverlening aan arme mensen terug te vinden in de negentiende eeuw. Dit hangt samen met het ontstaan van het maatschappelijk werk.

De negentiende eeuw

In de negentiende eeuw werden verschillende ideeën ontwikkeld om de armoede toen, die met name in de grote steden heerste, te bestrijden. Een belangrijk initiatief werd in 1818 genomen door Johannes van den Bosch die de Maatschappij voor Weldadigheid oprichtte. Deze maatschappij kocht, met ingezameld geld van welgestelden, een groot stuk land in Drenthe. Op dat land werd een kolonie opgericht waar arme mensen uit de steden die geen werk (en soms ook geen huis) hadden, konden leren hoe ze landarbeider werden. Deze mensen konden zich inschrijven op het project en konden zo een nieuw leven beginnen. De mensen leerden om van de landbouw te leven en ze werden voorzien van onderwijs, onderdak enzovoort. De bedoeling was dat de mensen daarna weer terug konden keren naar de samenleving.

In deze periode ontstonden ook andere initiatieven op het gebied van hulpverlening, zoals de reclassering. De Maatschappij tot het Nut van 't Algemeen werd in dezelfde tijd opgericht met als doel de mens te ontwikkelen en te ontplooien. Er was – gezien in het licht van die tijd – een optimistisch mensbeeld en een groot vertrouwen in een redelijke aanpak van maatschappelijke problemen.

Naast deze ontwikkelingen had ook de kerk een belangrijke rol. De kerk koos in die tijd voor een charitatieve en filantropische invalshoek. De leden van de kerk hadden als taak om zich ook op hulpverlening te richten. Vanuit de kant van de rooms-katholieke kerk werden de Vincentius-verenigingen opgericht en vanuit de protestantse kerk ontstonden bewegingen als Reveil die zich ook met armenzorg, strijd tegen alcoholisme, hulp aan verwaarloosde jeugd, prostituees en zwakzinnigen ging bezig ging houden. Het Leger des Heils ging zich in die tijd ook bezighouden met hulpverlening. In deze kringen werd hulpverlening gezien als een opdracht van god.

In de tweede helft van de negentiende eeuw voerde de arbeidersbeweging strijd voor sociale verbetering. Dit leidde tot nieuwe sociale wetgeving, zoals de kindwet, woningwet, zedelijkheidswetten, de armenwet en arbeidswetgeving. Maatschappelijk werkers werden ingezet om deze wetten uit te voeren. Hierdoor ontstond er behoefte aan geschoolde hulpverleners. In 1899 werd de eerste school voor maatschappelijk werk opgericht. Voor de Tweede Wereldoorlog waren dat er inmiddels vier.

De twintigste eeuw

In het begin van de twintigste eeuw werd vooral gedaan aan volksontwikkelingswerk en woningmaatschappelijk werk. In die periode werden de woonscholen opgericht. Dit waren buurten waarin probleemgezinnen werden geplaatst om ze op te voeden tot 'nette' bewoners.

Na de Tweede Wereldoorlog kreeg het maatschappelijk werk een bredere basis en werden er meer opleidingen opgericht. Ideeën uit Amerika werden overgenomen en de nadruk kwam meer te liggen op de zelfredzaamheid van de cliënten. In de jaren zeventig werd het maatschappelijk werk meer emancipatiegericht. In de laatste jaren van de twintigste eeuw werd de invalshoek weer meer cliëntgericht. Maatschappelijk werk wordt vanaf dat moment **Algemeen maatschappelijk werk** (AMW) genoemd. AMW wordt omschreven als ambulante, concrete dienstverlening, advisering, bemiddeling en psychosociale hulpverlening aan personen die kampen met problemen van maatschappelijke en/of individuele aard. Daarnaast vinden signalering en preventie plaats. Vanuit het maatschappelijk werk wordt **het sociaal raadsliedenwerk** opgericht. De eerste sociaal raadsman ging in 1949 aan het werk in Amsterdam. Het sociaal raadsliedenwerk richt zich meer op de materiële hulpverlening, dat wil zeggen hulpverlening op het gebied van uitkeringen, wetgeving en dergelijke. Schuldhulpverlening valt onder de materiële hulpverlening.

In 1956 werd de Algemene Ouderdomswet (AOW) ingesteld, in 1963 de Algemene Bijstandswet (ABW) en in 1967 de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO). Financiële nood is niet meer de overheersende problematiek en wordt van het maatschappelijk werk ontkoppeld. De hulpverlening gaat er hierdoor anders uitzien.

1.3

ONTSTAAN VAN DE SCHULDHULPVERLENING

Aan het einde van de twintigste eeuw is schuldhulpverlening echt ontstaan. Daarvoor waren er natuurlijk, zoals hiervoor is gebleken, mensen met schulden. Zij werden ook geholpen door de kerk en door maatschappelijke instellingen. De achtergrond van de hulp die geboden werd, was heel anders. Door de ontwikkelingen in de maatschappij zoals het consumentisme, goede sociale wetgeving, digitalisering en individualisering bleken er verschillende redenen te zijn waarom iemand in de schulden terechtkwam. Schuldhulpverlening is een antwoord geweest op die vraag. Omdat er steeds meer mensen bij sociaal raadslieden kwamen met het verzoek om hulp, is er een speciaal loket voor schuldhulpverlening gestart in Amsterdam; later werd dit door het hele land

gevolgd. Veel mensen werden ook persoonlijk failliet verklaard. De wetgever heeft hier ook een wet voor gemaakt: de Wet schuldsanering natuurlijke personen. De gemeenten kregen opdracht van de centrale overheid om de schuldhulpverlening te faciliteren. De gemeenten werden hiermee verantwoordelijk voor de schuldhulpverlening. Dit is vormgegeven door de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening. Verenigingen als de NWK (Vereniging voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren, opgericht in 1932) richtten zich meer op de schuldhulpverlening.

1.4

SAMENLEVING VERSUS SCHULDHULPVERLENING (CONTEXT)

Door de veranderingen in de samenleving is de schuldhulpverlening ontstaan.

In de negentiende eeuw was Nederland zoals dat heet een nachtwakersstaat. De overheid beschermde alleen het privébezit van burgers. Meer deed de overheid niet in sociaal opzicht. Bijna 20% van de mensen leefde in armoede en leed honger. Nu is dat ongeveer 7% (op of onder het sociaal minimum). Let op: deze gegevens zijn niet direct met elkaar te vergelijken in verband met het tijdsbeeld). Deze mensen leefden alleen van liefdadigheid en konden moeilijk hogerop komen. De rijken hadden de plicht om liefdadigheid te geven aan de armen en de armen hoorden arm te blijven.

Vanaf het einde van de negentiende eeuw ontstond de prille verzorgingsstaat. In de verzorgingsstaat zorgt de overheid voor voorzieningen van de wieg tot het graf. De industriële revolutie ontstond. De roep om sociale wetgeving werd steeds groter. In de steden waren grote arbeiderswijken zonder riolering en waterleiding en fabrieken met zeer slechte werkomstandigheden. Arbeiders kregen steeds meer te zeggen en er werden kleine vakbonden opgericht.

In het begin van de twintigste eeuw werd de **verzorgingsstaat** verder uitgebreid. Er kwam nieuwe regelgeving en nieuwe organisaties, zoals de leerplicht, door de overheid gefinancierde ziekenhuizen, onderwijs en nationale werknemersverzekeringen.

In de periode 1945-1970 werd de verzorgingsstaat voltooid.

De AOW en de ABW kwamen tot stand. Hulpverleners maakten mensen bewust van hun rechten. Aan het eind van de twintigste eeuw begon de afslanking van de verzorgingsstaat. Dit kwam met name omdat de verzorgingsstaat te veel geld ging kosten.

Veel overheidsdiensten werden verzelfstandigd of geprivatiseerd. Burgers moesten weer meer zelf de verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen welzijn en geluk.

Een aantal voorbeelden:

- Uitkeringsgerechtigden moesten verplicht gaan solliciteren en passende arbeid aanvaarden.
- Voor veel zorgbehoevenden werd een eigen bijdrage ingevoerd.
- De eigen bijdrage voor studiekosten steeg.
- Mensen met een beperking moesten zo veel mogelijk meedoen met de maatschappij.

Deze trend zet zich nu in een nog grotere vorm voort. De sociale zekerheid is steeds verder afgeslankt. Denk aan de Wet werk en bijstand (Wwb), die 1 januari 2015 vervangen is door de Participatiewet en de wijzigingen in de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de vervanging van Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) door de Wet langdurige zorg (Wlz) en meer wijzigingen. Naast eigen verantwoordelijkheid is maatschappelijke participatie een belangrijke vorm in de uitvoering van wetgeving.

Door al deze ontwikkelingen zijn mensen zich anders gaan gedragen en gingen zij ook anders om met geld. Aan het einde van de twintigste eeuw kon het niet op en was de ontwikkeling van individualisering en materialisme op haar hoogtepunt. Samen met de ontwikkelingen van informatisering, digitalisering en automatisering veranderde de manier van geld uitgeven. Het werd heel normaal om veel goederen te

hebben. Denk aan een goede auto, een mooie tv, maar ook een koophuis aanschaffen was de normaalste zaak van de wereld. De commercie speelde hier handig op in. Het aanschaffen van de meeste goederen kon via het afsluiten van een krediet. Het nemen van een krediet was ook heel gemakkelijk, zelfs meerdere tegelijkertijd. Een tophypotheek afsluiten was ook geen enkel probleem en een creditcard had je gewoon, dat was makkelijk. Betalen werd nog makkelijker gemaakt door de chipknip te gebruiken of door te pinnen. Hierdoor werd het moeilijk om overzicht over de inkomsten en uitgaven te houden.

Vroeger werden veel huishoudelijke apparaten, zoals stofzuigers, keukenhulpen en dergelijke, nog aan de deur verkocht. Omdat het om wat duurdere apparaten ging, kregen de huis-aan-huisverkopers vaak te horen dat mensen eerst voor zo'n aankoop moesten sparen. De oplossing was om het apparaat met krediet te verkopen. De straatverkoper kwam dan elke week langs om het geld op te halen. Natuurlijk werd het apparaat er wel wat duurder door, omdat de verkoper wekelijks langs moest komen en er aan wilde verdienen.

Door de kredietmogelijkheden zijn er veel consumentenkredieten opgenomen en was het gemakkelijk om 'rood te staan'. Door de lage rentestand werd dit niet als een probleem gezien. Steeds meer mensen gingen over op het Amerikaanse systeem van privéfinanciering: eerst lenen en later terugbetalen. De periodes van geld lenen werden ook steeds langer. Denk aan doorlopende kredieten. Door de hogere en langere duur van de kredieten werd het ook moeilijker om financiële tegenslagen op te vangen. Daarnaast werkte het gebruik van creditcards, klantenkaarten en telefoonabonnementen de schulden in de hand.

Door al deze omstandigheden zijn veel huishoudens in de problemen gekomen en hebben zij problematische schulden of betalingsachterstanden. Uit onderzoek blijkt dat alle burgers voor financiële problemen vatbaar zijn. Wel zijn er een aantal groepen die hiervoor gevoeliger zijn.

1.5

BEGRIP ARMOEDE EN ARMOEDEGRENS

Als je spreekt over schuldhulpverlening, komt het begrip armoede ook vaak om de hoek kijken. Dit blijkt ook uit de geschiedenis hiervoor. Om een duidelijker beeld te geven, leggen we de begrippen en de context eerst uit.

Armoede is een relatief begrip. Wanneer is er sprake van armoede?

Over het algemeen kun je zeggen dat er sprake van armoede wanneer iemand gedurende een langere tijd niet de middelen heeft om te kunnen beschikken over de goederen en voorzieningen die in zijn samenleving als minimaal noodzakelijk gelden.

De **armoedegrens** kan worden omschreven als:

Het absolute minimum aan geld en voedsel dat iemand per jaar nodig heeft om van te kunnen leven. Raakt men daar onder, dan komt de gezondheid in gevaar door gebrek aan voedsel, hygiëne en medische verzorging.

Deze definitie geeft aan dat de armoedegrens geen vast bedrag als inkomen heeft.

Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) heeft samen met het Centraal Bureau voor Statistiek (CBS) jaarlijks een armoedesignalement uitgegeven. De laatste is in 2014 uitgegeven. Dit signalement is sinds 2016 vervangen door een themarapport, genaamd '**Armoede in kaart uitgegeven door het SCP**'.

Armoede in Kaart 2016 is een digitale publicatie, opgebouwd uit diverse zelfstandig te lezen pagina's. Iedere pagina geeft antwoord op een onderzoeksvraag, zoals: Wat is armoede? Hoeveel armen zijn er in Nederland en wat is de verwachting voor de nabije toekomst? Waar wonen de armen? Deze publicatie bevat de meest recente gegevens over omvang, oorzaken en gevolgen van armoede.

De '**Armoede in Kaart 2016**' besteedt grote aandacht aan de budgetbenadering.

Deze benadering gaat er van uit dat iemand arm is als hij of zij geruime tijd niet de middelen heeft om het minimaal noodzakelijke in de eigen samenleving te verwerven. Uit deze definitie volgt in de eerste plaats dat armoede een contextueel verschijnsel is: of iemand arm is, hangt af van wat er in de eigen samenleving op een gegeven moment onontbeerlijk is. Daarvan uitgaand is het niet heel zinvol de huidige armoede in Nederland in twijfel te trekken door te verwijzen naar schrijnende omstandigheden die zich lang geleden voordeden of naar de misère die zich nu nog in bepaalde ontwikkelingslanden voordoet.

De definitie spreekt verder van een tekort aan 'middelen'. Dat betekent dat we vaststellen of het inkomen mensen in beginsel in staat stelt te voorzien in het minimaal noodzakelijke en niet of men daadwerkelijk over een bepaald minimumpakket aan goederen en diensten beschikt. Als iemand een inkomen heeft dat genoeg is voor het minimaal noodzakelijke, maar het geld uitgeeft aan luxe, verslavingen of de nieuwste gadgets, is hij of zij in onze benadering niet arm – al kunnen daardoor vanzelfsprekend wel financiële problemen ontstaan.' Vanuit deze benadering wordt gewerkt met referentiebudgetten. Het minimale budget wordt zo vastgesteld en van daaruit wordt de armoede gemeten.

Ga naar: '[Website armoede in kaart 2016](#)'.

Armoede is in meerdere vormen te omschrijven. Er kan sprake zijn van:

- tijdelijke armoede
- structurele armoede
- relatieve armoede.

Tijdelijke armoede: de tijdelijke situatie dat mensen niet voldoende inkomen hebben om een maatschappelijk aanvaardbaar niveau van bestaan te bereiken en in stand te houden. De situatie is dan tijdelijk, omdat deze mensen wel in staat zijn hun situatie te verbeteren.

Structurele armoede: de langdurige situatie dat mensen niet voldoende inkomen hebben om een maatschappelijk aanvaardbaar niveau van het bestaan te bereiken en in stand te houden.

Relatieve armoede: de situatie van armoede is heel anders als je naar bijvoorbeeld andere landen zoals India kijkt. Daar is een hele andere vorm van armoede. Daarom wordt in Nederland vaak over relatieve armoede gesproken, omdat wij in Nederland een sociaal vangnet hebben en de meeste mensen ook als ze arm zijn een dak boven hun hoofd hebben.

Armoede en de armoedegrens blijken subjectieve begrippen te zijn en afhankelijk van de tijd waarin we leven en de normen en waarden die op dat moment gelden.

Over het algemeen kan wel uitgegaan worden het algemeen geldende **sociaal minimum**. Dit is door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid omschreven.

Let op: de term sociaal minimum wordt ook door gemeenten gebruikt en is niet altijd hetzelfde.